

УДК 343.6

Ю.О. ПОЛІЩУК, Харківський національний університет внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЯК ОДНІЄЇ З ЦІЛЕЙ КАТУВАННЯ

Ключові слова: катування, дискримінація, мета, мотив

Однією з гарантій дотримання прав і свобод людини і громадянина, закріплених в міжнародних актах, є їх кримінально-правовий захист. Важливим у цьому аспекті є питання удосконалення національного кримінального законодавства, приведення його у відповідність з загальновизнаними нормами міжнародного права, у т.ч. з Конвенцією ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання. Стаття 1 Конвенції дає розгорнуте визначення катування як «будь-якої дії, якою будь-якій особі навмисно заподіюється сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб одержати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди».

Відповідно до згаданої Конвенції, ратифікованої Україною 26.01.1987 р., Кримінальний Кодекс України (далі – КК) 2001 р. був доповнений статтею 127. Положення даної норми передбачали відповідальність за застосування катування, вчинене загальним суб'єктом.

Законом України № 270-VI від 15.04.2008 р. «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів Укра-

їни щодо гуманізації кримінальної відповідальності» стаття 127 КК України зазнала змін: тепер катування визначено в ній як умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб.

На нашу думку, ці зміни (як і попередні, які відбулись у 2005 р.), лише додали проблем для тлумачення та застосування зазначеної норми. Таке становище виникло у зв'язку з порушенням правил юридичної техніки при конструюванні диспозиції статті й викладенні ознак злочину, передбаченого статтею 127 КК.

Актуальність вивчення цього питання, зумовлена, по-перше, активністю законодавчої діяльності в Україні щодо внесення змін та доповнень до КК України, в частині, що нас цікавить. По-друге, законодавець, намагаючись уніфікувати законодавчі акти та привести норми національного кримінального законодавства у відповідність до міжнародних, робить це, на нашу думку, не зовсім досконало.

Одна з проблем, яка виникає при тлумаченні ст.127 КК у новій редакції, стосується використання в її диспозиції терміну «дискримінація» для визначення мети катування. Незрозумілим є таке положення: «катування... з метою дискримінації». Тому ціллю нашої роботи є спроба відповісти на такі питання: чи входить мета катування до обов'язкових ознак злочину, і чи може катування вчинятися з метою дискримінації.

Дослідження сутності та значення суб'єктивних ознак злочинів взагалі, та мети злочину зокрема здійснювалося у працях В.О. Беньківського, Б.А. Вікторова, Б.С. Во-

лкова, П.С. Дагеля, А.Ф. Зелінського, Д.П. Котова, М.Й. Коржанського, М.І. Панова, О.І. Парога, А.В. Савченка та інших.

Дискримінація, як форма порушення прав і свобод людини, розглядалася в міжнародних актах, національному законодавстві, у роботах таких науковців, як А.Х. Абашидзе, В.І. Крусс, М. Новицький, М.Н. Гуренко, П.М. Рабинович, Я.І. Гишинський тощо.

Однак, розгляд питання щодо дискримінації як цілі катування дотепер не здійснювався, і це дає нам підстави вважати дане питання остаточно невирішеним. Означене і обумовлює новизну нашої статті.

Мета злочину поряд з мотивом і емоційним станом є факультативною (необов'язковою) ознакою суб'єктивної сторони складу злочину. Більшість фахівців з кримінального права вважають, що суб'єктивна сторона складу злочину є внутрішньою стороною злочину, яка характеризує психічне ставлення особи до вчиненого нею суспільно небезпечного діяння (дії або бездіяльності) та до його шкідливих наслідків.

В теорії кримінального права переважає думка, що мета злочину – це уявлення особи про бажаний кінцевий результат власної діяльності, який формується у її свідомості як ідеальний наслідок поведінки, до настання якого прагне винний, вчиняючи злочин [1, с.81; 2, с.78-83; 3].

Хоча ця ознака і є факультативною в суб'єктивній стороні складу злочину, проте вона має суттєвий вплив на вирішення питання кримінальної відповідальності. Так, деякі науковці стверджують, що мета завжди має кримінально-правове значення, оскільки впливає на індивідуалізацію покарання так само як і обставини, які впливають на ступінь суспільної небезпечності злочину і певною мірою характеризують особу винного. Однак, переважна більшість криміналістів вважає, що кримінально-правове значення мети злочину обмежується лише її впливом: а) на кваліфікацію – у випадках, коли вона передбачена як ознака основного або кваліфікованого складу злочину; б) на призначен-

ня покарання – в якості обставини, що відповідно до статей 66 чи 67 КК його пом'якшує чи обтяжує [1, с.139; 3, с.192; 4, с.347; 5, с.183-184; 6, с.230-231].

У диспозиції ст.127 КК України передбачено, що катування може бути вчинене з «метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі», «отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання», або з «метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється», а також з метою «залякування» чи «дискримінації його або інших осіб». Тим самим законодавчо встановлено, що цілі катування, вказані в диспозиції статті, мають значення обов'язкової ознаки складу цього злочину, що впливають на кваліфікацію.

Оскільки аналіз усіх зазначених цілей катування виходить за межі однієї статті, зупинимось на тій, яка з'явилася у зв'язку з новою редакцією ст.127, а саме - дискримінації.

Заборона дискримінації, принцип недискримінації чи недопущення дискримінації, як і заборона катування, закріплені практично в усіх міжнародних документах, які стосуються прав і свобод людини, міждержавних відносин, діяльності міжнародних організацій, здійснення міжнародної політики. Це такі міжнародні акти, як Статут ООН 1945 р., Загальна декларація ООН про права людини 1948 р., Конвенція ООН про попередження злочинів геноциду і покарання за нього 1948 р., Конвенція РЄ про захист прав людини і основних свобод 1950 р., Конвенція ООН про рівну винагороду чоловіків і жінок за працю однакової цінності 1951 р., Конвенція ООН про дискримінації в галузі праці і занять 1958 р., Конвенція ООН про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти 1960 р., Декларація ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1963 р., Міжнародна конвенція ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р., Міжнародний пакт ООН про громадянські і політичні права 1966 р., Міжнародний пакт ООН про економічні, соціальні і культурні права 1966 р.,

Декларація ООН про ліквідацію дискримінації щодо жінок 1967 р., Міжнародна конвенція ООН про припинення злочину апартеїду і покарання за нього 1973 р., Декларація ЮНЕСКО про расу і расові заборони 1978 р., Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р., Декларація ООН про ліквідацію усіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії або переконань 1981 р., Декларація ООН про права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин 1992 р.

Порушення прав і свобод, а саме вчинення дискримінаційних дій засуджується не лише на рівні декларативних приписів міжнародних документів, але й шляхом встановлення кримінально-правових заборон. Наприклад, в КНР (ст.249) [7, с.171], Нідерландах (137с, 137d, 137e, 137f, 137g) [8, с.268-270], Швеції (ст.9) [9, с.120-130], Швейцарії (ст. 261 bis) [10, с.242] дискримінацію, як прояв порушення прав і свобод людини, було криміналізовано.

Принцип недопущення дискримінації є частиною національного права України, його проголошено Конституцією України (ст.24) та рядом законодавчих актів [11, с.100].

У кримінальному законодавстві України деякі аспекти проблеми дискримінації враховано в п.3 ч.1 ст.67 КК України, в якій передбачено, що вчинення злочину на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі або розбрату, є обставиною, яка обтяжує покарання [12, с.24]. Про факт порушення прав громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статті, етнічного та соціального походження говориться і в статтях 161, 178, 179, 180, 442.

Водночас, дотепер поняття дискримінації не має однозначного визначення. Загальна декларація прав людини проголошує недискримінацію, як рівність всіх людей, міжнародні і внутрішньодержавні документи та угоди про права людини розходяться у визначенні дискримінації залежно від її типу. Наприклад, в Міжнародній конвенції ООН

про ліквідацію всіх форм расової дискримінації дається визначення расовій дискримінації, в Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. існує визначення «дискримінація щодо жінок» тощо. До переліку підстав дискримінації окрім раси та статі входять такі ознаки, як національність, колір шкіри, походження, вік, фізичний стан, релігійне віросповідання, володіння мовою, майнове положення, соціальний статус, політичні та інші переконання, сексуальна орієнтація, особисті звички (паління і т.п.), манера одягатися (правила корпоративної етики, порушення яких веде до звільнення) тощо.

Поняття «дискримінація» (від лат. *discriminatio* – розрізнення, розділення) тлумачиться як навмисне обмеження або позбавлення прав, можливостей, переваг певних юридичних, фізичних осіб чи певних соціальних груп за будь-якими ознаками, що вказані вище [13, с.382; 14, с.127; 15, с.127-129; 16, с.223]. Ці ознаки «не є прийнятними і відповідними в умовах, в яких вони мають місце» [17, с.1]. Вважається неприйнятним обмеження за ознаками, які об'єктивно не впливають на здатність людини реалізувати свої права. Так, раса, колір шкіри, національність, сексуальна орієнтація, політичні або релігійні переконання, значною мірою стать – звичайно не впливають безпосередньо на здібність людини до виконання певної роботи, тому врахування їх, наприклад, під час прийому на роботу, при отриманні освіти, в політичному світі, є необґрунтованим і вважається дискримінацією.

Науковці, які приділяли увагу вивченню такого явища, як дискримінація, дають йому дещо інші визначення. Російський вчений В.І. Крусс пропонує розглядати дискримінацію з позиції теорії досягнення юридичної рівноваги інтересів людей і соціальних груп. Існує і таке визначення дискримінації, як розмаїття форм (видів) настанов і дій, які призводять до відмінностей і переваг (нерівності) по відношенню до людей за будь-якими ознаками, що є несумісними з уявою

про гідність, яка властива кожному члену людської родини, що володіє рівними і невід'ємними правами [18, с.16]. Я.І. Гилинський вважає, що всі злочини за мотивами національної, расової, релігійної ненависті або ворожнечі, які існували в історії людства, є «злочинами ненависті» (Hate crimes) [19, с.5-12]. Автор визначає «злочини ненависті» як соціальний і правовий конструкт. У залежності від кримінально-правового закону і доктринальних суджень він вирізняє такі види злочинів: за мотивами расової, національної, етнічної ворожості або ворожнечі; за мотивами релігійної неприязні або ворожнечі; по відношенню до сексуальних і інших меншин. «Злочинам ненависті» присвятив свою дисертаційну роботу російський вчений К.М. Бабіченко [20], який пропонує таке їх формулювання: «скоєння злочину за мотивами антропологічної, мовної ненависті і міжгрупової ворожнечі або відносини до релігії й інших переконань» [20, с.10].

М. Новицький вважає, що «будь-яка раціонально необґрунтована, побудована на підставі фізичних чи біологічних ознак диференціація прав і правоможностей є дискримінацією» [21, с.21]. Автор наводить такий приклад дискримінаційної дії, як заборона видавати водійські права білявкам або циганам.

На наш погляд, дискримінація – це діяння, яке скоюється по відношенню до людей на основі демонстрації відмінностей між ними і тягне за собою порушення прав та свобод або приниження честі та гідності особи.

Феномен неприйняття «іншого» та похідні від нього прояви упередженості, ворожості, ксенофобії та навіть гострих конфліктів на цьому ґрунті – як міжособистісних, так і колективних – спостерігається протягом всієї історії людства. Наприклад, в Україні нерідко спостерігається упереджене ставлення по відношенню до мусульман, євреїв, кримських татар, що в деяких випадках є причиною нападів на них. Досить поширеними є випадки дискримінаційного ставлення до представників такої національної меншини, як роми (цигани), особливо у сферах доступу до

місць загального користування, соціальних послуг, доступу до освіти, працевлаштування, наданні житла, сфері доступу до охорони здоров'я тощо [22, с.48-50].

Статистичні дані МВС України зафіксували чітку тенденцію до зростання злочинів, вчинених стосовно іноземців: упродовж п'яти останніх років кількість протиправних посягань, унаслідок яких постраждали громадяни іноземних держав, збільшилася вдвічі – з 604 у 2002 році до 1178 у 2007 році. Переважну більшість злочинів вчинено відносно громадян держав-учасниць СНД (63,5 %), стосовно ж іноземців з інших країн – відповідно 36,4 %. Найбільш напружена обстановка в зазначеному напрямку спостерігається в АР Крим, місті Києві, Одеській, Донецькій, Львівській та Харківській областях. Проте наведені цифри, на жаль, не відображають реальної картини, оскільки за оцінками незалежних експертів кількість злочинів, вчинених на ґрунті расизму та ксенофобії, є не меншою 190 на рік. Зазвичай це насильницькі злочини, вчинювані організованими групами молодих людей, які належать до груп скінхедів та неофашистів, і спрямовані, перш за усе, проти іноземних студентів, шукачів притулку, біженців та іммігрантів, бізнесменів, дипломатів, а також проти членів сімей персоналу ООН, які є часто є вихідцями з країн Африки, Азії, Середнього Сходу, Кавказу або представниками помітних груп меншин країн Заходу [23, с.32; 24]. За даними неурядових організацій, у 2007 році в Україні було скоєно 60 нападів на основі расової нетерпимості, шість із яких закінчились смертю потерпілих. У цьому році скоєно більше 30 расистських інцидентів, в тому числі чотири вбивства. Більшість потерпілих – вихідці з Африки та Азії. Слід додати, що расизм та ксенофобія – не єдині прояви дискримінації. Очевидно, безліч її випадків (менш гострих) – за статтю, майновим станом, віком тощо залишаються невиявленими, і не відображаються в статистиці [25].

У діяльності службових осіб та представників влади дискримінація ґрунтується на

дещо інших ознаках: соціальному статусі особи, її приналежності до тих чи інших національних або релігійних меншин. Дискримінаційні вчинки поширені в практиці працівників правоохоронних органів, в обов'язок яких входить забезпечення прав і свобод людини і недопущення дискримінації. Так, зокрема, в м. Ужгороді 20.11.2005 р. працівники Ужгородського МВ УМВС, увірвавшись в помешкання ромів, нанесли побої та завдали матеріальної шкоди, пошкодивши їхній одяг та хатні речі. Після чого, примусивши приїхати до міського відділу міліції, зняли відбитки пальців, провели фото та відео зйомку. Під час цих дій ромам нічого не пояснювали, жодних процесуальних актів складено не було [26].

Європейська комісія про захист прав і основних свобод людини у своїх звітах зазначає, що національні меншини нерідко стають об'єктами дискримінації з боку правоохоронців. Вони потерпають від необґрунтованих (незаконних) перевірок документів, обшуків, конфіскації документів. Одним із основних видів дискримінації в арсеналі правоохоронців є незаконне і необґрунтоване примушування до дактилоскопії.

Будь-яка особа, яка має не такий вигляд як всі (більшість), ризикує стати жертвою насильства або частих перевірок документів, та етнічно-вибіркових дій з боку міліції. При цьому правоохоронці, як і працівники установ виконання покарань, у більшості випадків керуються прагненням продемонструвати свою неприязнь, зневагу до тієї чи іншої людини. Таким чином, насильницькі дії, у т.ч. катування, справді можуть мати суб'єктивною ознакою дискримінацію і спрямовуватись проти людини на підставі її біологічних, соціальних чи будь-яких інших особливостей.

Виходячи з визначення катування, яке передбачене Конвенцією ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, можна зробити висновок, що у співвідношенні категорій «дискримінація» та «ка-

тування» останнє є діянням, а перша – поштовхом до такого діяння. Таке їх розташування дозволяє припустити, що дискримінація може розглядатися в ролі мотиву катування.

Дослідженнями мотиву поведінки людини з точки зору психології займалися Ч. Ломброзо, А. Маслоу, С. Рубінштейн, Х. Хекхаузен та ін. В юридичній літературі проблема мотиву злочину представлена в роботах С.М. Абельцева, М.О. Барановського, Б.С. Волкова, Б.А. Вікторова, П.С. Дагеля, В.М. Кудрявцева, В.В. Лунесва, І.Я. Козаченка, О.І. Рарога, А.С. Савченка, С.А. Тарарухіна, Б.В. Харазішвілі та ін.

Під мотивом (від латинського «moveo» - рухаю, штовхаю) у загальній психології розуміють те, що спонукає діяльність людини, те, чому здійснюється така діяльність [27, с.96; 28, с.61]. У психологічній літературі, існують і такі визначення: «більш чи менш адекватно усвідомлене спонукання виступає як мотив» [29, с.542]; «предмет потреби» [30, с.12]; «усвідомлене індивідом спонукання його дій та поведінки, досягнуте через зіставлення предмета потреби (чи потягу, прагнення, бажання), емоційного або афективного змісту переживання цієї потреби та очікуваного результату її задоволення» [31, с.246] тощо.

У сучасній правовій науці існує багато визначень поняття мотиву злочину. А.А. Піонтковський визначив мотив як спонукання, яким керувалась особа, вчиняючи злочин [32, с.290]. Схожу думку висловлював М. С. Таганцев [33, с.235]. Існує думка, що мотивом злочину можуть бути навіть почуття (емоції). Цю ідею підтримує Б.В. Харазішвілі, наголошуючи, що мотив є «емоційним станом особи, який виявляється у прояві волі, пов'язаної з розумінням необхідності даної поведінки і бажанням її здійснення» [34, с.44].

Б.С. Волков вважає, що мотив «стоїть на початку вольового процесу і виступає в якості рушійної сили до скоєння злочину» [35, с.10]. Подібну думку висловлюють й інші науковці, зокрема А.В. Савченко, який вважає, що мотив є рушійною силою злочинного діяння, його внутрішнім джерелом [36,

с.20]. На думку М.Й. Коржанського, «мотив – це усвідомлені потреби людини (в їжі, одязі, житлі, спілкуванні, пізнанні, дозвіллі) як дійсні, так і уявні, які спонукають її до дії [37, с.207]. На іншій позиції стоїть І.Г. Філановський, який вважає, що «мотив злочину – це усвідомлений і конкретно окреслений інтерес, що спонукав до вчинення суспільно небезпечного діяння» [38, с.46].

Незважаючи на розходження точок зору, взаємну критику і дискусійний характер багатьох положень, усі дослідники визнають, що мотив є спонуканням до злочинної поведінки, її внутрішнім джерелом.

В основі мотиву лежать потреби, інтереси, почуття, емоції, переконання, світогляд особи та ін. Причиною виникнення мотиву також звичайно виступає привід – об'єктивний чинник (випадок, обставина), що використовується при вчиненні злочину; це може бути образа, сварка, насильство тощо. Більш загальним щодо приводу є поняття «стимул», тобто зовнішня необхідність, що є безпосередньою активізуючою ланкою вчинку (раптово виникла небезпечна ситуація, примус, насильство, прохання тощо) і посилює спонукання до дії чи безпосередньо формує її мотивацію.

Перед вчиненням діяння (побоїв, мучення, інших насильницьких дій) в свідомості злочинця формується мотив (усвідомлене спонукання (потреба, почуття тощо) до досягнення певної мети). Так, мотивом катування може бути користь, кар'єризм, помста, прагнення продемонструвати свою зверхність, перевагу над іншими людьми, расову, релігійну чи іншу ненависть, тобто здійснення дискримінації.

Що стосується мети, то вона, як зазначалося, є бажаним кінцевим результатом скоєння злочину. Ми вважаємо, що суб'єкт, який вчиняє катування, може поставити перед собою лише наступні цілі: примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою

особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, чи залякування, підґрунтям яких може виступати дискримінація.

За даними джерел масової інформації дискримінаційні діяння є явищем постійним. Крім усних, письмових, демонстраційних його проявів, звісно, присутні випадки насильства, заподіяння іншої шкоди, але ці прояви мають на меті, наприклад, розпалити національну, расову чи релігійну ворожнечу; принизити національну гідність; показати перевагу однієї особи над іншою, які не можуть бути метою катування, але можуть бути метою іншого злочину.

На нашу думку, дискримінація, як навмисне обмеження або позбавлення прав чи свобод, можливостей, переваг людини за будь-яких підстав, демонстрація відмінностей у спілкуванні з людьми на основі раси, релігії, етнічного походження, кольору шкіри, віри, політичних переконань та за інших ознак, може бути лише передумовою чи спонукую до скоєння катування.

Поведений аналіз категорій «дискримінація», «мета злочину» та «мотив злочину» дозволяє зробити висновок, що дискримінація, як ознака злочину, передбаченого ст. 127 КК, є мотивом, а не метою катування.

Таким чином, ми пропонуємо змінити конструкцію норми в частині, що стосується дискримінації, і викласти диспозицію ч.1 ст.127 КК в такій формі: «катування... з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого характеру».

ЛІТЕРАТУРА

1. Рарог А. И. Вина в советском уголовном праве / А. И. Рарог ; науч. ред. Б. В. Здравомыслов. – Саратов : Изд-во Саратовск. ун-та, 1987. – 186 с.
2. Саркисов Г. С. Мотив и цель преступления / Г. С. Саркисов // Советское государство и право. - 1979. – № 3. – С. 78-83.
3. Дагель П. С. Субъективная сторона преступления и ее установление / П. С. Дагель, Д. П. Котов. – Воронеж : Изд-во Воро-

неж. ун-та, 1974. – 244 с.

4. Курс уголовного права : общая часть. - Т. 1 : учение о преступлении [учебник] / под ред. Н. Ф. Кузнецовой и И. М. Тяжковой. – М. : Изд-во ЗЕРЦАЛО, 1999. – 592 с.

5. Бажанов М. І. Кримінальне право України : загальна частина : підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін. ; за ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 2-е вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 480 с.

6. Наумов А. В. Российское уголовное право : общая часть / А.В. Наумов. - М. : Изд-во БЕК, 1996. – 560 с.

7. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / под ред. докт. юрид. наук, проф. А. И. Коробеева ; пер с китайского Д. В. Вичикова. - СПб. : Изд-тво «Юридический центр Пресс», 2001. – 303 с.

8. Уголовный кодекс Голландии / науч. ред. докт. юрид. наук, заслуженный деятель науки РФ, проф. Б. В. Волженкин ; пер. с англ. И. В. Мироновой. - 2-е изд. - СПб. : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2001. – 510 с.

9. Уголовный кодекс Швеции / науч. ред. проф. Н. Ф. Кузнецова и канд. юрид. наук С. С. Беляев ; перевод на русский язык С. С. Беляева. – СПб. : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2001. – 320 с.

10. Уголовный кодекс Швейцарии / науч. редактирование, предисл. и перевод с нем. канд. юрид. наук А. В. Серебренниковой. – СПб. : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. – 350 с.

11. Конституція України : офіц. текст : коментар законодавства України про права та свободи людини і громадянина : навч. посібн. / авт.-уклад. М. І. Хавронюк. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Вид-во А.С.К., 2003. – 384 с. (нормативні документи та коментарі).

12. Кримінальний кодекс України : Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (станом на 1 січня 2008 року). – Харків : СІМ, 2008. – 480 с.

13. Большая энциклопедия. - В 62 томах. - Т. 15. – М. : ТЕРРА, 2006. – 592 с.

14. Шляхтун П. П. Конституційне право :

словник термінів / П. П. Шляхтун. – К. : Либідь, 2005. – 568 с.

15. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – К. : Концерн видавничий Дім «Ін Юре», 2005. – Т. II. Права людини у контексті поліцейської діяльності. – 1224 с.

16. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінськ : ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.

17. Дискримінація – тавро на тлі цивілізації // Інформаційний бюлетень АММУ. – 2007. – № 1. – С. 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mirivni.ammu.org.ua/upload/File/1.pdf>.

18. Дискриминация вне закона : сборник документов / сост. : А. Х. Абашидзе и др. ; отв. ред. А. Я. Капустин. – М. : Юристъ, 2003. – 383 с.

19. Гилинский Я. И. Hate Crimes: теория и российская реальность / Я. И. Гилинский // Сибирский криминологический журнал. - 2006. - № 2. – С. 5-12.

20. Бабиченко К. Н. Дискриминация и преступления на почве ненависти: квалификация и предупреждение : дисс. ... кандидата юрид. наук: 12.00.08 / Бабиченко Кирилл Николаевич ; Санкт-Петербургский университет внешнеэкономических связей, экономики и права. - СПб., 2005. - 239 с.

21. Новицкий М. Что такое права человека : справочник для правозащитных организаций / М. Новицкий. – Варшава : Изд-во Хельсинкской федерации прав человека, 1997. – С. 21.

22. Мигович І. Дискримінації нема, бо її не помічають / І. Мигович // Віче. – 2006. – № 5/6. – С. 48-50.

23. Європейська комісія проти расизму та нетерпимості : третя доповідь по Україні. – Страсбург : CRI(2008)4, 2008.

24. Мартиненко О. А. Расизм та ксенофобія в Україні – нові виклики у сфері захисту прав людини / О. А. Мартиненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/114079>. - 06.06.2008.

25. Расовая дискриминация набирает силу [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://helsinki.org.ua/ru/index.php?id=1215776014>.
26. Кривицька Ю. Що таке дискримінація в Україні? / Кривицька Юлія // Юридична газета. - 29.12.2005. - № 24 (60) [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.yur-gazeta.com/oarticle/1936/>.
27. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность : В 2 т. - Пер. с нем. / Х. Хекхаузен ; под ред. Б. М. Величковського. – М. : Педагогика, 1986. – Т. 1. – 408 с.
28. Леонтьев А. Н. Мотивы / А. Н. Леонтьев // БСЭ. - 3-е изд. – М. : «Советская энциклопедия», 1988. – Т. 17. - 616 с.
29. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. - М. : Изд. Мин. просвещ. РСФСР, 1946. – 704 с.
30. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции / А. Н. Леонтьев. – М. : Изд-во МГУ, 1971. – 40 с.
31. Основы психологии : підручник для студентів вузів / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця ; гол. ред. С. В. Головкин, М. С. Тимошик. – Київ : Либідь, 1995. – 632 с.
32. Курс советского уголовного права : часть общая. - В 6-ти т. / ред. кол. : заслуж. деят. науки РСФСР, чл.-кор. АН СССР А. А. Пионтковский и др. – М. : Наука, 1970. – Т. 2. – 516 с.
33. Таганцев Н. С. Русское уголовное право : лекции : часть общая. - В 2 т. / Н. С. Таганцев. - М. : Наука, 1994. - Т. 1. – 380 с.
34. Харазисвили Б. В. Вопросы мотива поведения преступника в советском уголовном праве / Б. В. Харазисвили. – Тбилиси : Цодна, 1963. – 314 с.
35. Волков Б.С. Мотивы преступлений (угол.-прав. и соц. психол. исслед.) / Б.С. Волков. – Казань : Изд-во Казанск. ун-та, 1982. – 152 с.
36. Савченко А. В. Мотив і мотивація злочину : монографія / А. В. Савченко. - К. : Атіка, 2002. – 144 с.
37. Коржанський М. Й. Уголовне право України : частина загальна : курс лекцій / М. Й. Коржанський. - К. : Наук. думка та Укр. видавнича група, 1996. – 336 с.
38. Филановский И. Г. Социально-психологическое отношение субъекта к преступлению / И. Г. Филановский – М. : Изд-во ЛГУ, 1970. – 173 с.

Поліщук Ю. О. Проблеми розуміння дискримінації як однієї з цілей катування / Ю. О. Поліщук // Форум права. – 2008. - № 3. – С. 411-418 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-3/08pyazck.pdf>

Проведено аналіз останніх змін, внесених до статті 127 КК України «Катування»; досліджено поняття дискримінації, мети та мотиву злочину; здійснено порівняльний аналіз цих понять; зроблено висновок, що дискримінація є мотивом катування; запропоновано внесення змін до диспозиції ч.1 ст.127 КК.

Поліщук Ю.А. Проблемы понимания дискриминации как одной из целей пытки

Проведен анализ последних изменений, внесенных в статью 127 УК «Пытка»; исследованы понятия дискриминация, цель и мотив преступления; осуществлен сравнительный анализ этих понятий; сделан вывод, что дискриминация является мотивом пытки; предложено внесения изменений в диспозицию ч.1 ст.127 УК Украины.

Polishchuk Y.A. Problems of Understanding of Discrimination as One of Aims of Torture

The analysis of the last updates, brought in the Article 127 of the Criminal Code of Ukraine «Torture» is conducted; concepts are explored discrimination, purpose and reason of crime; the comparative analysis of these concepts is carried out; a conclusion is done, that discrimination is reason of torture; making changes is offered in disposition of p.1 Article 127 of the Criminal Code of Ukraine.